

ELABORAREA SCENARIILOR ÎN PLANIFICAREA ACȚIUNILOR MILITARE PENTRU PREVENIREA UNEI SITUAȚII DE CRIZĂ

Colonel conf. univ. dr. Daniel ROMAN

Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București
DOI: 10.55535/GMR.2023.1.6

Conflictul militar ruso-ucrainean este cel mai neașteptat eveniment cu impact major societal nu doar pentru părțile aflate în conflict, ci și pentru întreaga comunitate internațională. Afectarea iremediabilă a infrastructurilor critice, pierderile de vieți omenești și pagubele materiale considerabile aflate în continuă creștere sunt doar trei indicatori care semnalează posibile situații de criză. În mod justificat se pun o serie de întrebări, precum: „Putea fi prevenit acest conflict militar?” și „Pot fi prevenite viitoarele situații de criză generate de acest conflict militar?”. În formularea răspunsurilor la astfel de întrebări, specialiștii militari și cei din sfera securității societale apelează la instrumente specifice, cum ar fi predicțiile și scenariile de amenințare. În acest context, putem vorbi despre planificarea acțiunilor militare într-un mod mult mai realist, apropiat de luptele care se dau în spațiul ucrainean, o nouă realitate în estul Europei. Lecțiile identificate în urma conflictelor militare recente fac referire la complexitatea acțiunilor de luptă, generată de tehnologizarea spațiului de confruntare și interacțiunea domeniilor societale într-o manieră dificil de descifrat. Metoda vignetei experimentale, aplicată în elaborarea scenariilor de amenințare prin folosirea podcasturilor, sprijină planificarea acțiunilor militare ca o soluție pentru prevenirea unor situații de criză. Optimizarea procesului de învățare și formare a specialistului militar prin vignete experimentale deschide noi orizonturi asupra planificării acțiunilor militare ca interacțiuni ale componentei militare cu celelalte componente ale domeniilor societale care asigură trecerea de la macro- la micromediul de confruntare militară.

Cuvinte-cheie: specialist militar, vignete experimentale, infrastructuri critice, podcasturi colaborative, autopsie comportamentală.

INTRODUCERE ÎN PROBLEMATICA MACRO- ȘI MICROMEDIULUI UNEI CRIZE

Problema securității internaționale actuale se înscrie în fondul competiției forurilor specializate pentru descifrarea și înțelegerea mediului de securitate contemporan, în contextul agresiunii militare neprovocate și nejustificate a Federației Ruse împotriva Ucrainei. Sub aspect geopolitic și militar, astfel de preocupări se încadrează în noua viziune de realizare multidisciplinară a securității, în scopul clarificării conceptuale și pentru identificarea acelor soluții integratoare cu privire la managementul crizelor. Acest lucru este posibil doar într-o abordare cuprinzătoare, în care toți actorii interacționează societal: politic/diplomatic, militar, economic, social, infrastructuri și informații, ca un rezultat de investigare asupra conflictului complex de tip hibrid-extins (în interiorul și dincolo de granițele fizice ale statelor implicate direct în conflict).

Efortul analizei privind înțelegerea și posibilitățile de gestionare a unei situații de criză, în speță situația Ucrainei, se integrează în coordonatele nevoii de înțelegere și decodificare a *substratului motivațional acțional al Federației Ruse în raporturile sale internaționale, la nivel de macro- și micromediu de confruntare*. Posibilele rezultate ale analizei pot avea un rol important pentru prevenirea extinderii conflictului militar ruso-ucrainean, dar și de prevenire a exaladării tensiunilor bazate pe politici de înarmare și de menținere a unor permanente tensiuni și conflicte în proximitatea sferei de influență rusească.

În astfel de coordonate teoretice, ale macro- și micromediului de confruntare, putem vorbi despre pregătirea specialistului militar la toate nivelurile de planificare. În principal, **specialistul militar** are nevoie de înțelegerea fondului problemei de factură societală cu aplicabilitate în acțiunile militare pe **trei direcții de competențe: analist, planificator și factor decident**. Desigur că nivelul de ambiție propus pentru elaborarea acestui material științific este mai degrabă o punere în temă a celor interesați cu privire la abordarea teoretică a noțiunilor

Efortul analizei privind înțelegerea și posibilitățile de gestionare a unei situații de criză, în speță situația Ucrainei, se integrează în coordonatele nevoii de înțelegere și decodificare a substratului motivațional acțional al Federației Ruse în raporturile sale internaționale, la nivel de macro- și micromediu de confruntare.

de macro- și micromediu de confruntare, scenariu, criză, vignette și planificare. Pentru îndeplinirea obiectivului formulat, m-am referit la posibilitatea inițierii unui demers de management al cunoștințelor bazat pe vignette, respectiv *metodologia vignettei experimentale (experimental vignette methodology/EVM)* (Business & Management INK, 2014). Această metodologie poate fi aplicată pentru înțelegerea situației de criză din Ucraina, a evoluției conflictului militar și, cel mai important, a modului de comportament al structurilor militare ale celor doi actori.

Exploatarea posibilităților tehnologiei moderne de înregistrare și transmisie audio-video în rețelele de socializare, internet, mass-media a faptelor și evenimentelor din zona de conflict, precum și existența și valoarea podcasturilor (Andersen, 2011) m-au determinat să fac o corelare a acestor surse de informații cu mecanismele metodologiei vignettei experimentale. Comunitățile ambelor tabere aflate în conflict, cele pro-ucrainene și cele pro-ruse, folosesc **podcasturi colaborative** pe toate temele specifice războiului, care, din punctul meu de vedere, ajută la construcția imaginii despre situația de criză aflată în dinamică. Introducerea podcasturilor în metodologia vignettei experimentale a pornit de la ideea că, în ambele tabere aflate în conflictul ruso-ucrainean, există propagandă și manipulare prin mass-media și, cu toate acestea, sunt menținute acele date reale de la fața locului care contribuie la credibilizarea datelor transmise. În plus, cunoașterea modurilor de acțiune militară pentru diferite situații de luptă, conform doctrinelor, manualelor și uzanțelor specifice fazelor operațiilor și acțiunilor de luptă, poate constitui punctul de plecare în construcția vignettelor experimentale și, ulterior, transformarea acestora în mijloace de realizare a scenariilor pentru înțelegerea efectelor variabilelor de comportament în conflictul militar.

VIZIBILITATEA MACRO- ȘI MICROMEDIULUI UNEI SITUAȚII DE CRIZĂ SAU DE CONFLICT MILITAR PRIN INTERMEDIUL MASS-MEDIEI/ PODCASTURILOR COLABORATIVE

Prin însăși definiția sa, o *criză* este, în primul rând, o situație care apare prin surprindere și are un impact major asupra părților implicate sau asupra celor din proximitatea acestora. Specialiștii în sfera securității, în principal din zona de management al riscurilor,

au instrumentele necesare pentru identificarea acelor indicatori care pot deveni indici de avertizare timpurie cu privire la modificările de situație și de cristalizare a unei crize. Folosirea noțiunii de *actor* și punerea lui în context, respectiv acțiunile acestuia în coordonate de spațiu, de timp și de interese, pot genera cel puțin un set de speculații și pot fi formulate anumite scenarii sau predicții cu privire la comportamentul actorilor/subiecților analizați. În baza rezultatelor ipotetice ale scenariilor sau predicțiilor formulate, în coordonate de timp și de spațiu prin extensie, poate fi monitorizată situația la nivelul unei regiuni și pot fi evaluate, prin cuantificare, comportamentul unuia sau al mai multor actori.

În contextul unei situații de criză, din cauza densității de obiective pe unitatea de timp, comportamentul fiecărui actor devine impredictibil ca urmare a impactului lipsei de timp pentru pregătirea acțiunilor și a nevoii acestuia de a improviza și de a se descurca într-o situație critică neprevăzută. În acest sens, anticiparea evenimentelor negative este una dintre cele mai dificile sarcini ale planificatorilor militari și civili din zona gestionării situațiilor de criză. Complexitatea unor asemenea dificultăți constă în „*evoluția bună a lucrurilor*”, evoluție care împiedică factorii de decizie „*să vadă dincolo de beneficiile situației bune*”. Posibilitatea de materializare a unui eveniment negativ în mod teoretic implică o acțiune rapidă, care, inițial, în faza de planificare a resurselor, devine foarte ușor fără sens și fără scop, atât timp cât ea nu este legată de rezultatul acțiunilor actorilor implicați (Godet, 1987). Prin urmare, posibilitatea de a intui comportamentul unui actor care se implică sau nu se implică în desfășurarea aceluia eveniment negativ atrage după sine elaborarea anumitor predicții care, cu cât sunt mai realiste și la obiect, cu atât pot deveni un adevărat instrument de planificare și decizie în acțiuni, inclusiv în cele militare. Pe acest considerent, facem distincție între *planificarea strategică și managementul strategic*, două noțiuni diferite, care se caracterizează prin modul de gândire a situației în funcție de timpul sau de perioada de timp avute în vedere.

Ca un răspuns ce se dorește a fi obținut în cadrul acestui articol, la nivel macromediu, am formulat pentru situația de criză din Ucraina următoarea *ipoteză*: „*actorii, prin comportamentul lor, realizează dinamica angajării contributorilor la situația geopolitică din proximitatea*

Folosirea noțiunii de actor și punerea lui în context, respectiv acțiunile acestuia în coordonate de spațiu, de timp și de interese, pot genera cel puțin un set de speculații și pot fi formulate anumite scenarii sau predicții cu privire la comportamentul actorilor/subiecților analizați.

Comunitățile ambelor tabere aflate în conflict, cele pro-ucrainene și cele pro-ruse, folosesc podcasturi colaborative pe toate temele specifice războiului, care ajută la construcția imaginii despre situația de criză aflată în dinamică.

În contextul unei analize de rețea macromediu, putem observa că domeniile societale PMESII au rol dublu în modul de înțelegere și de administrare a unei situații de criză. În primul rând, domeniile societale reprezintă suportul integrator al acțiunilor tuturor actorilor sau, altfel spus, domeniile societale se constituie ca un cadru operațional al actorilor. În al doilea rând, domeniile societale, prin modul de evoluție în spațiu și în timp, pot fi asimilate ca un ansamblu de indicatori de referință MoP și MoE.

Mării Negre, fapt fundamentat pe totalitatea transformărilor subtile ale substratului motivațional acțional al Federației Ruse în raporturile sale internaționale și, implicit, asupra deznodământului crizei societale de factură militară din Ucraina”. Am făcut referire la zona Mării Negre datorită posibilității de analiză de tip rețea (în care sunt implicate mai multe domenii societale – în special, cele de informații, mass-media), respectiv a existenței unui număr extins de actori, în principal statele cu deschidere la Marea Neagră (Chiriac, 2022). Multitudinea actorilor din proximitatea Mării Negre, impactul acțiunilor și consecințele ce rezultă din succesiunea situațiilor negative cuprind și acele state care sunt în relații directe și indirecte cu statele din afara zonei Mării Negre, dar cu care sunt stabilite raporturi PMESII (politic, militar, economic, social, informații și infrastructuri) (Angelelli, Maymir-Ducharme, Stapleton).

În contextul unei analize de rețea macromediu (la nivel de actori statali), conform celor exprimate anterior, putem observa că domeniile societale PMESII au rol dublu în modul de înțelegere și de administrare a unei situații de criză. În primul rând, domeniile societale reprezintă suportul integrator al acțiunilor tuturor actorilor sau, altfel spus, domeniile societale se constituie ca un cadru operațional al actorilor. În al doilea rând, domeniile societale, prin modul de evoluție în spațiu și în timp, pot fi asimilate ca un ansamblu de indicatori de referință MoP (Measures of Performance) și MoE (Measures of Effectiveness) (Stancu, Ichimescu, 2020, pp. 76-79). Astfel, punerea în relație a celor două categorii de indicatori implică faptul că elaborarea unui scenariu este realizabilă doar în urma identificării de către echipa de scenariști a relațiilor între domeniile societale corelate și stabilirea unui anumit orizont de timp (nu este obligatoriu să fie analizate toate cele șase domenii) (Petrescu, 2019, p. 41).

În urma relaționărilor și a interacțiunilor domeniilor societale în macromediu, rezultă că, pentru fiecare unitate de timp și suprafață, are loc posibilitatea de materializare a unuia sau a mai multor evenimente cu impact major societal, care pot fi pozitive sau negative. Cu alte cuvinte, sunt analizate diferențele dintre așa-cunoscutele „stări de normalitate” cu „stările de competitivitate societală”, care pot degenera, în anumite condiții de macromediu, în stări negative sau de criză. Pentru exemplificare, am optat pentru evidențierea

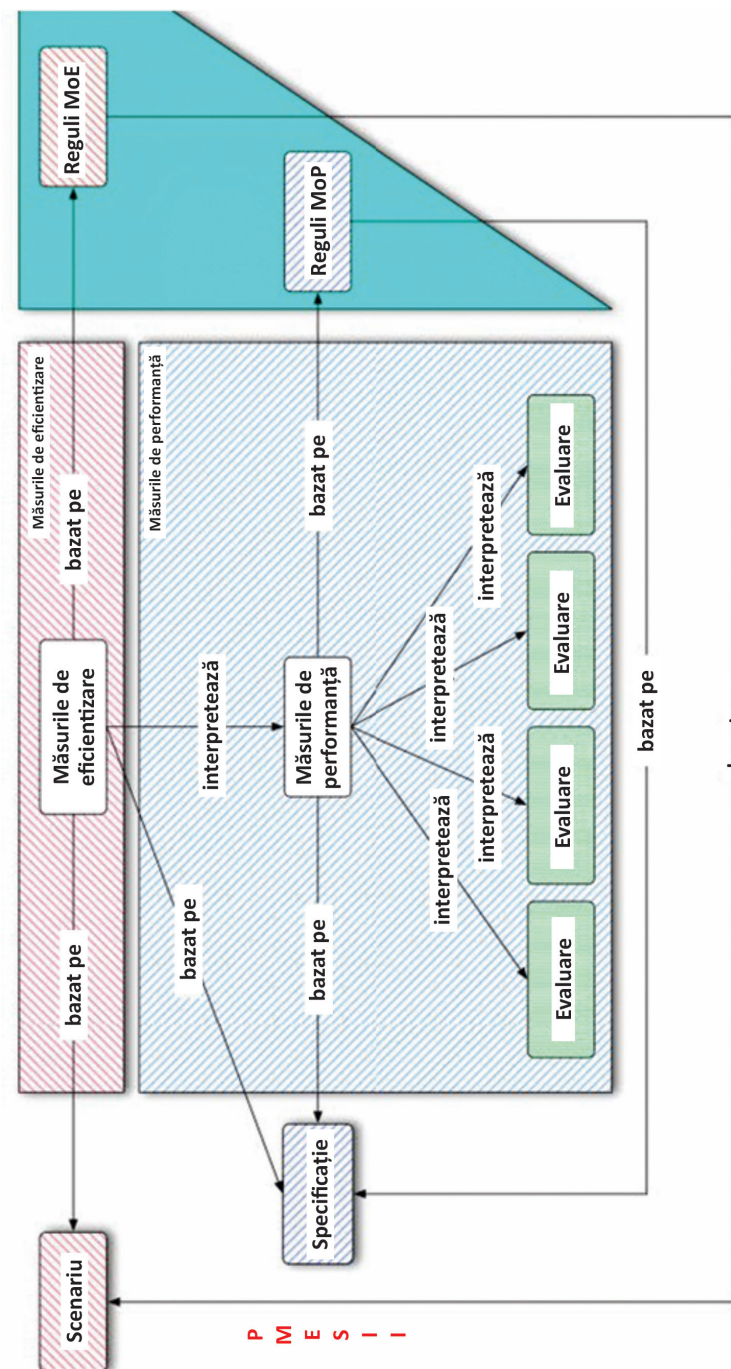

Figura 1: Reprezentarea grafică a relațiilor între indicatorii MoP și MoE pentru realizarea unui scenariu bazat pe specificațiile/trăsăturile esențiale ale PMESII (Webster, Looker, Russell, Liu & Xu).

Metoda autopsiei comportamentale permite obținerea într-o manieră originală a elementelor de finețe ale substratului motivațional-acțional al unei națiuni (cum ar fi poporul rus) pentru construcția motivației politicii sale externe. Acest substrat psihologic cognitiv reprezintă sursa reală a strategiei și a suportului decizional politic al Federației Ruse și, respectiv, al oricărei națiuni.

componentei societale, domeniul politic sau de politică externă, astfel încât să punem în evidență comportamentul unui actor la nivel de macromediul. Într-o primă observație asupra domeniului societal-politic (de politică externă), ca indicator de referință am ales „comportamentul actorului – Rusiei” în raporturile sale cu celelalte state. Ceea ce poate fi considerat un lucru interesant este faptul că „acest comportament” reprezintă rezultatul devenirii istorice a națiunii ruse și, prin urmare, el nu poate fi identificat și caracterizat decât în urma analizei evenimentelor istorice înregistrate în „spațiul podcasturilor vremii” sau în mass-media acelor timpuri istorice. Prin urmare, pentru înțelegerea evoluției situației actuale în Ucraina sau pentru elaborarea de scenarii predictibile, este nevoie de o incursiune în trecutul Federației Ruse prin realizarea unei *autopsii comportamentale*. Această metodă de determinare a comportamentului unui actor statal, respectiv de autopsie comportamentală, va face subiectul unui alt articol amplu, dedicat în acest sens. Pe scurt, similar metodei de analiză specifice artei operative, „wargaming-ul” din planificarea operațiilor militare de nivel operativ și strategic, metoda autopsiei comportamentale permite obținerea într-o manieră originală a elementelor de finețe ale substratului motivațional-acțional al unei națiuni (cum ar fi poporul rus) pentru construcția motivației politicii sale externe. Acest substrat psihologic cognitiv reprezintă sursa reală a strategiei și a suportului decizional politic al Federației Ruse și, respectiv, al oricărei națiuni.

Una dintre observațiile care se desprind în acest context constă în posibilitatea de cuantificare a rezultatelor de evaluare a comportamentului unui actor, prin corelația valorilor indicatorilor MoP și MoE, specifici artei operative pentru planificarea operațiilor militare, în extensie pentru macromediul generat de relațiile PMESII proprii statelor din zona Mării Negre. Prin urmare, în baza valorilor negative sau de extremă ale indicatorilor MoP și MoE în relațiile PMESII la nivel macromediul, din studiul comportamentului Federației Ruse în raport cu ceilalți actori poate fi anticipată cristalizarea unei noi situații de criză. O astfel de anticipare, realizată în baza scenariilor predictive, poate descrie maniera în care lucrurile tind să evolueze cu riscuri și amenințări potențiale generate de conflictul ruso-ucrainean și să exploateze vulnerabilitățile la adresa securității din zona Mării Negre, prin extindere cu noi crize de orice natură.

Un alt aspect ce rezultă în urma analizei de rețea a interacțiunilor domeniilor societale între politic – militar – informații – infrastructuri, pe modelul din *figura 1*, se referă la legătura dintre determinarea comportamentului unui anumit actor și metoda de elaborare a scenariilor, bazată pe corelarea indicatorilor MoP și MoE. Precizez că baza informațională pentru setul de indicatori este obținută pe interpretarea rezultatelor generate în urma evaluărilor repetitive de situație, la care am aplicat *metodologia vignetei experimentale (experimental vignette methodology/EVM)*. Astfel, analiza comportamentului unui actor statal, în speță Federația Rusă, poate fi realizată cu ajutorul predicțiilor și al scenariilor de amenințare prin prisma rezultatelor pe care le urmărește Federația Rusă cu sprijinul instrumentului militar împotriva Ucrainei în spectrul larg societal PMESII (acțiuni cunoscute până la 24 februarie 2022 ca forme de război hibrid) (Potîrniche, Petrescu, 2019, pp. 53-65). Destabilizarea societății ucrainene prin acțiuni specifice războiului hibrid, anexarea Crimeii, urmată de „operația militară specială”, combinată cu acțiuni în plan internațional ale resurselor energetice (gaze naturale și petrol), implică și acțiuni împotriva infrastructurilor critice mai puțin identificabile, cum ar fi cele de „cultură și patrimoniu” (substratul cognitiv al unei națiuni). Prin corelarea metodelor de protecție a infrastructurilor critice, prin scenarii de amenințare și de analiză a situațiilor printr-o autopsie comportamentală, rezultă că un actor statal are propria motivație sau „conștiință colectivă”. Această conștiință colectivă (rusă) funcționează ca o sursă primară în ceea ce privește elaborarea politicii sale externe, a națiunii (Federația Rusă) care se comportă ca o reflexie a modului de gândire colectivă, respectiv „modul de gândire al Kremlinului”. Mutându-ne atenția de analiză de la exterior către interiorul națiunii sau către politica internă, de data aceasta, putem deduce existența „mecanismului de construcție a conștiinței unei națiuni” ca fiind un instrument de exploatare a emoțiilor, adesea folosit de Kremlin pentru controlul propriei populații în scopul susținerii politicii sale externe (adică, de la interior către exterior). Pe subiectul abordat, în jurul triadei „Orthodoxy – Autocracy – Nationality” ca politică de stat, interacțiunile domeniilor societale PMESII reprezintă fundamentul devenirii societății ruse de-a lungul timpului, în coordonate etnice

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

Destabilizarea societății ucrainene prin acțiuni specifice războiului hibrid, anexarea Crimeii, urmată de „operația militară specială”, combinată cu acțiuni în plan internațional ale resurselor energetice (gaze naturale și petrol), implică și acțiuni împotriva infrastructurilor critice mai puțin identificabile, cum ar fi cele de „cultură și patrimoniu” (substratul cognitiv al unei națiuni).

și religioase, pentru perioade lungi de timp, cum ar fi Imperiul Țarist, implicit URSS și Federația Rusă. În acest mod, poate fi înțeleasă, la nivel de macromediu, realizarea unei conștiințe colective, în speță ca substrat motivațional-acțional în operația militară a Federației Ruse împotriva Ucrainei.

Trecerea de la situația de macromediu la una de micromediu poate fi făcută prin păstrarea monitorizării indicatorilor cu relevanță (MoP și MoE ai relațiilor PMESII) și includerea acestor valori într-un jurnal al evenimentelor istorice cu ajutorul podcasturilor colaborative incluse în metodologia vignettelor experimentale. Din cauza cunoașterii limitate a modului de interacțiune a domeniilor societale, respectiv a modului în care are loc propagarea undei de șoc a unui eveniment negativ cu impact major societal PMESII, este imposibil de afirmat cu precizie despre o următoare situație de criză. Pentru aceasta, am recurs la identificarea unei posibile variante de trecere de la macromediul la micromediul unei situații de criză, plecând de la „*comportamentul actorului – Rusiei*” în raporturile sale cu celelalte state pe criterii societale PMESII, în coordonatele autopsiei comportamentale a actorilor implicați într-un eveniment istoric, de la perioade mari de timp (ani, zeci și sute de ani) la unități de timp discrete: ore, zile și luni. Reflexia comportamentului Federației Ruse, ca actor statal, în modul de comportament al structurilor militare în operația militară din Ucraina face trecerea de la macromediul politic la micromediul fiecărei zone de război unde au loc afectarea iremediabilă a infrastructurilor critice, pierderile considerabile de vieți omenești și pagubele materiale fără precedent în istoria recentă a Europei.

SCENARIUL – INSTRUMENT ÎN PLANIFICAREA ACȚIUNILOR MILITARE CA REZULTAT AL PODCASTURILOR COLABORATIVE INCLUSE ÎN METODOLOGIA VIGNETTELOR EXPERIMENTALE

Prin analiza și modelarea informațională a faptelor și a deciziilor unui actor statal, conform surselor informative ale vremii (mass-media), se pot obține detalii suficiente cu privire la amploarea evenimentelor istorice, ca într-un proces de autopsie comportamentală. În baza unor proceduri de analiză, specialiștii în modelare-simulare pot folosi,

individual sau simultan, analize comportamentale de micro- (individual), de macro- (organizațional) sau mezo- (între nivelurile micro-/macro-) mediu și pot determina modele comportamentale pe situații ipotetice distincte. Aceste modele, la care m-am referit, pot fi de natură diferită: atât modele de decizie socială, cât și modele de rețele sociale necesare pentru explicarea legăturilor între entități (cum ar fi modelarea bazată pe agenți/ABM) (Angelelli et al.). În urma explicitării modurilor de interacțiune a domeniilor societale, pot fi formulate scenarii și predicții cu privire la posibilitatea materializării evenimentelor negative cu impact major sau, altfel spus, pot fi identificate mai multe „*viitoruri posibile*”. În reprezentarea grafică din *figura 2* distingem trei planuri societale: structura fizică, structura informațională și structura cognitivă. Prin urmare, conform interacțiunilor domeniilor societale PMESII reprezentate ca în *figura 2*, putem afirma că substratul motivațional acțional al unei entități statale este condiționat de structura fizică sau, mai simplu spus, de teritoriul pe care este desfășurată populația statului respectiv.

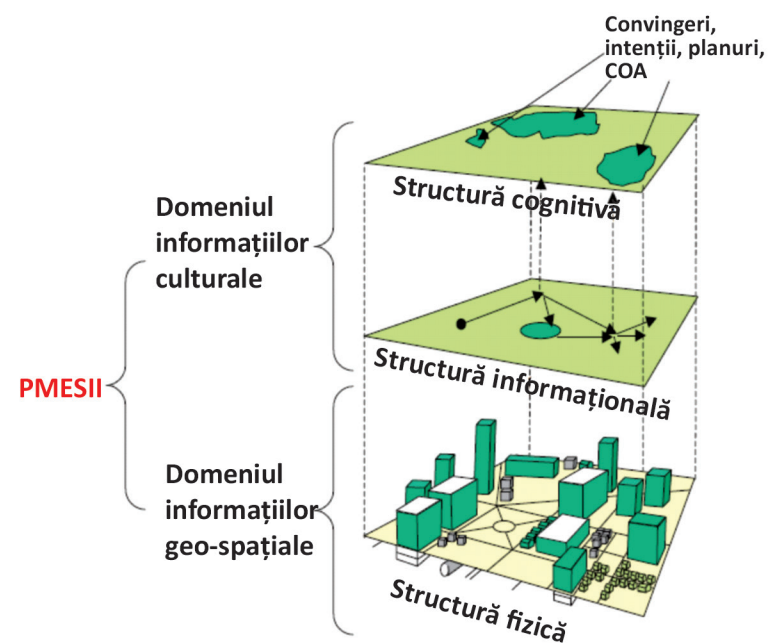

Figura 2: Variantă de reprezentare grafică a interacțiunilor domeniilor societale PMESII (Angelelli et al., pp. 15-18).

Specialiștii în modelare-simulare pot folosi, individual sau simultan, analize comportamentale de micro- (individual), de macro- (organizațional) sau mezo- (între nivelurile micro-/macro-) mediu și pot determina modele comportamentale pe situații ipotetice distincte. Aceste modele pot fi de natură diferită: atât modele de decizie socială, cât și modele de rețele sociale necesare pentru explicarea legăturilor între entități (cum ar fi modelarea bazată pe agenți/ABM).

Identificarea comportamentului unui actor reprezintă o mare provocare, deoarece acesta va căuta să își ascundă adevăratele intenții pentru exploatarea elementului surpriză. Trecerea de la macro- la micromediul operațional și, implicit, decodificarea și înțelegerea realității mediului de confruntare pot fi făcute prin „prezența la locul faptelor”, în mijlocul desfășurării evenimentelor.

Datorită interacțiunilor domeniilor societale, este de așteptat ca populația (componentă a domeniului societal-social) să reacționeze la modificările care vor avea loc în planul infrastructurii fizice sau de teritoriu. Dacă acest lucru este condiționat de factori externi, adică spațiul fizic/teritoriul național este ocupat/invadat de un actor militar, atunci, prin intermediul planului informațional, vor avea loc modificări ale planului cognitiv și, implicit, o transformare la nivelul sectorului de infrastructură critică, denumită „*cultură și patrimoniu*”. În ceea ce privește interacțiunile între planurile societale, în baza reciprocității acțiunilor, putem admite că modificările în planul cognitiv în jurul triadei „*Orthodoxy – Autocracy – Nationality*”, ca politică de stat a Federației Ruse, sunt deductibile substratului motivațional acțional pentru care ar fi justificată agresiunea militară din Ucraina. Mai mult decât atât, arhivarea lecțiilor identificate în urma intervenției militare cu date și fapte ale actorului statal poate constitui sprijin în elaborarea metodologiei de identificare a comportamentului actorului analizat. Prin urmare, putem spune că dinamica intervenției militare sau comportamentul actorului rus vor fi condiționate de modul în care vor avea loc transformări în planul cognitiv al națiunii rusești, iar lucrul acesta necesită timp.

Identificarea comportamentului unui actor reprezintă o mare provocare, deoarece acesta va căuta să își ascundă adevăratele intenții pentru exploatarea elementului surpriză. Trecerea de la macro- la micromediul operațional și, implicit, decodificarea și înțelegerea realității mediului de confruntare pot fi făcute prin „*prezența la locul faptelor*”, în mijlocul desfășurării evenimentelor. Datorită posibilității de „*înregistrare a evenimentelor*” prin intermediul mass-mediei este ca și cum un eveniment de amploare este înregistrat și prezentat pe bucăți din mai multe unghiuri de vedere, prin intermediul relatării de la fața locului sau al podcasturilor. Prin folosirea podcasturilor colaborative în metodologia vignettelor experimentale s-a creat posibilitatea de realizare a cadrului operațional necesar evaluării situațiilor de război, iar rezultatele pozitive ale modurilor de acțiune ca improvizații pe câmpul de luptă sunt diseminate și adoptate ca standarde de acțiune militară. Cu alte cuvinte, are loc o înțelegere asupra modului de luptă, precum și o adoptare a soluțiilor rezultate din improvizațiile făcute

sau descoperite la fața locului. În acest context, putem spune că improvizația se transformă în lecție învățată.

Folosind podcasturile colaborative din surse media, cum ar fi: mediafax.ro, romania.europalibera.org, „*aljazeera*” etc., sunt realizate relatări necesare analizelor privind modul de evoluție a situației de criză aflată în dinamică. De exemplu, relatarea evenimentului că o serie de atacuri rusești cu drone au fost lansate asupra obiectivelor de infrastructuri critice din zona Kievului (aljazeera, 2022) cu drone de tip kamikaze Iran Shahed 136 poate fi asociată, în raport colaborativ, cu alt podcast, în care sunt date și informații prin care aflăm despre partea tehnică și cum funcționează aceste drone, material media postat pe youtube (<https://www.youtube.com/watch?v=-U0usQ-g9GM>, 2022). Colectarea datelor din cele două podcasturi și punerea lor în manieră logică pe criterii de analiză specifice acțiunilor militare contribuie la realizarea unei vignete experimentale (o numim vignetta nr. 1), care are ca subiect folosirea unui anumit tip de dronă pentru angajarea unui anumit tip de țintă. Exemplul nr. 2, respectiv construcția vignetei experimentale nr. 2 de relaționare a podcasturilor, este despre atacul rusesc cu rachete de croazieră și reacția militarilor ucraineni în ripostă cu complexul antiaerian Gepard (Jucan, 2022), pus în relaționare colaborativă cu alte podcasturi, cum ar fi despre destinația complexului antiaerian Gepard (KMW, 2022) sau despre cum și ce poate face un astfel de complex antiaerian (<https://www.youtube.com/watch?v=Aj2jgWpIVM0>, 2022). Prin relaționarea celor două vignete experimentale nr. 1 și nr. 2 rezultă o nouă realitate a spațiului de luptă, respectiv următoarea lecție învățată: „*deși complexul antiaerian Gepard a fost proiectat și este destinat pentru apărarea nemijlocită a forțelor terestre împotriva țintelor aeriene care acționează la înălțimi mici și foarte mici, în special împotriva elicopterelor, el poate fi folosit acum cu succes împotriva rachetelor de croazieră*”. Acest rezultat, obținut în timp relativ scurt, aduce modificări substanțiale în modul de concepție a luptei, respectiv de formulare a misiunilor de apărare antiaeriană, adică războiul este un amplu „*laborator de experimentare*”. Plecând de la ipoteza obținută în urma relaționării vignettelor experimentale, pot fi formulate scenariii noi și, implicit, au loc modificări la nivelul planificării acțiunilor militare.

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

Folosind podcasturile colaborative din surse media, sunt realizate relatări necesare analizelor privind modul de evoluție a situației de criză aflată în dinamică. De exemplu, relatarea evenimentului că o serie de atacuri rusești cu drone au fost lansate asupra obiectivelor de infrastructuri critice din zona Kievului cu drone de tip kamikaze Iran Shahed 136 poate fi asociată, în raport colaborativ, cu alt podcast, în care sunt date și informații prin care aflăm despre partea tehnică și cum funcționează aceste drone, material media postat pe youtube.

Delimitarea noțiunilor de macro- și de micromediu în formularea scenariilor obținute prin metoda vignettelor experimentale, la care sunt atașați indicatorii MoP și MoE, este necesară înțelegerii corespunzătoare nivelurilor de planificare a acțiunilor, respectiv a operațiilor militare la nivel tactic, operativ și strategic. În același timp, conținutul podcasturilor sau al surselor media care relatează și înregistrează evenimentele istorice dă un nou sens modului în care un actor se comportă în anumite situații. Cu alte cuvinte, aplicarea scenariilor ca un instrument în planificarea acțiunilor militare este obținută ca rezultat al podcasturilor colaborative. Acestea sunt incluse în metodologia vignettelor experimentale, care poate fi o metodă generalizată pe relaționarea domeniilor societale PMESII. Pe același principiu de determinare pot fi construite modele de interacțiune între domeniile societale sau, altfel spus, pe orice tematică societală am acționa, adică, de exemplu, confruntările între doi sau mai mulți actori, acestea ar putea fi deductibile.

În opinia mea, aceste modele comportamentale, suprapuse domeniilor societale PMESII și obținute prin metoda vignettelor experimentale bazată pe podcasturi (la care sunt atașați indicatorii MoP și MoE), constituie fundamentul elaborării scenariilor în planificarea acțiunilor militare, dar și pentru celelalte domenii societale, cum ar fi pentru prevenirea unei situații de criză. Plecând de la premisa că mediul operațional contemporan poate fi descompus în sumă/produs de relații de interacțiune a domeniilor societale PMESII și pe baza deducțiilor asupra comportamentului actorilor relevanți implicați, pot fi formulate predicții asupra evenimentelor viitoare în tehnica de modelare bazată pe comportamentul actorilor (agent-based modeling). Schemele de evenimente (actor-obiective-spațiu-timp) pot fi folosite pentru modelarea și identificarea comportamentului actorului sub aspect multiplu: politic, al psihologiei sociale, al sociologiei și al economiei la nivel de individ sau de grup. Cu alte cuvinte, o situația de criză poate fi prevenită prin aplicarea modelelor comportamentale pe domenii societale ca un instrument analitic, care „va permite factorilor de decizie să înțeleagă și să prezică mai bine cum indivizii și interacțiunile lor de grup vor reacționa la evenimente dintr-un război hibrid, cum ar fi terorismul, războiul civil, stat pe stat,

insurgență, migrație în masă, competiție pentru resurse și evenimente meteorologice extreme”. (Angelelli et al.).

În consecință, afirm faptul că o nouă dimensiune conceptuală a metodei vignettelor experimentale bazată pe podcasturi poate susține producerea de scenarii folosite ca instrument în planificarea acțiunilor militare, în sensul în care orice actor poate fi văzut din perspectiva „substratului său motivațional acțional”. Combinarea și punerea în relație a indicatorilor MoP și MoE pentru fiecare domeniu societal reprezintă, practic, „o radiografie comportamentală” și o condiție necesară de realizare a contextului pentru descrierea unui ipotetic eveniment negativ cu impact major, respectiv o identificare a indiciilor față de care are loc cristalizarea condițiilor unei situații de criză. În opinia mea, o reprezentare grafică a unui astfel de tablou al situațiilor posibile în mediul operațional poate fi redată ca în figura 3.

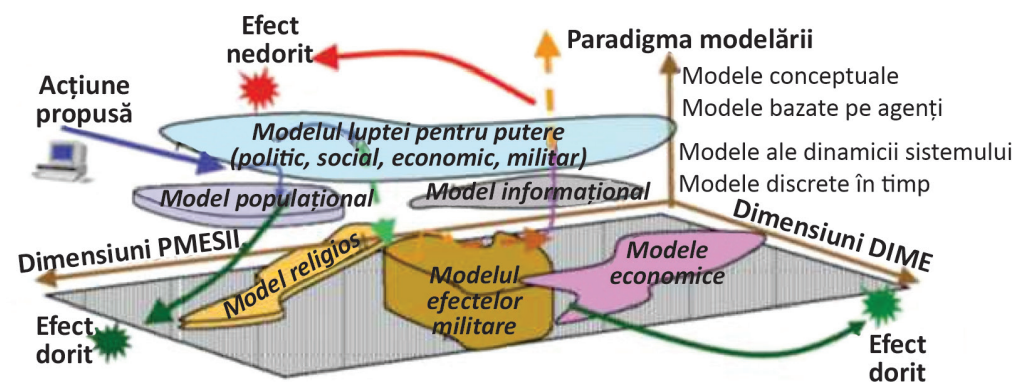

Figura 3: Reprezentare grafică a planului tridimensional al situațiilor posibile în mediul operațional generate de interacțiunea domeniilor societale în coordonate DIME/PMESII (Harris, 2019).

Oricât de complexă ar fi redarea grafică a mediului operațional, viitorul și, implicit, posibilitatea materializării unui eveniment negativ major nu vor putea fi reprezentate niciodată în coordonate de certitudine. În schimb, viitorul poate fi elaborat în coordonate de „viitoruri posibile” ca un „mediu operațional ipotetic”, iar caracterizarea lui poate fi realizată din perspectiva comportamentului actorilor, fapt ce devine relevant prin întrebuițarea indicatorilor MoP și MoE. Pe axa verticală a reprezentării din figura 3 – „modeling paradigm”, distingem ca elemente intermediare: *object models* – *causal models* –

Adoptarea lucrului de analiză pe eveniment sau pe mai multe evenimente, folosind podcasturile, are loc prin operaționalizarea lucrului cu vignete experimentale. În principal, au loc mai multe iterații, care, în urma filtrării lor prin schimbarea valorilor indicatorilor de referință, pot genera cunoașterea de situații noi și apariția unor situații ipotetice pe evenimente negative cu impact major societal sau de criză societală.

statistical models – conceptual models, iar schimbarea de paradigmă are loc atunci când este elaborat un nou model de gândire, iar viziunea conceptuală anterioară asupra mediului operațional este înlocuită cu una mai apropiată de realitate.

În acest context, putem vorbi despre formarea și pregătirea specialistului militar în realizarea modului de gândire asupra realității mediului operațional contemporan pentru elaborarea scenariilor în baza modelelor și a lucrului pe vignete. Am apelat la noțiunea de *vignete experimentale* tocmai pentru a scoate în evidență nevoia de întrebuițare a lecțiilor învățate și pe construcția situațiilor ipotetice, similar unui studiu de caz apropiat de ceea ce am numit „*munca echipei roșii*” sau de realizare a unei „*autopsii comportamentale*”. În viziunea mea, politica externă a Federației Ruse nu este „*o întâmplare!*”, ea este mai degrabă un produs sau o rezultantă a conștiinței de masă a unei națiuni și trebuie tratată ca atare. În urma înțelegerii raportului de balanță al celor două tipologii de modele conceptuale – DIME (diplomacy, information, military and economics) și PMESII (political, military, economics, social, information, infrastructures) –, rezultă aspecte importante asupra înțelegerii comportamentului domeniilor societale, precum și faptul că pot fi realizate modelele situaționale care stau la baza scenariilor, necesare în planificarea operațiilor militare.

Introducerea lucrului pe metoda vignetelor experimentale bazată pe podcasturi reprezintă, din punctul meu de vedere, un prim pas pentru punerea în aceeași ecuație a factorilor de influență, în speță comportamentul actorilor și identificarea „*substratului motivațional acțional al acestora*”. Adoptarea lucrului de analiză pe eveniment sau pe mai multe evenimente, folosind podcast-urile, are loc prin operaționalizarea lucrului cu vignete experimentale, fapt care nu este unul chiar așa de nou! În principal, au loc mai multe iterații, care, în urma filtrării lor prin schimbarea valorilor indicatorilor de referință, pot genera cunoașterea de situații noi și apariția unor situații ipotetice pe evenimente negative cu impact major societal sau de criză societală. (Kodalle, Ormrod, Sample & Scott). Descrisă pe scurt, metoda vignetelor experimentale bazată pe podcasturi cuprinde următorul *algoritm de lucru*:

Pasul 1. Stabilirea subiectului analizat prin descrierea lui în cuvinte și în expresii-cheie.

Pasul 2. Introducerea cuvintelor sau a expresiilor-cheie în motoare de căutare pe internet și obținerea podcasturilor necesare, clasificarea acestora și identificarea legăturilor între acestea.

Pasul 3. Identificarea și colectarea informațiilor cu accent pe relevanța acestora în susținerea subiectului analizat, respectiv punerea în context a datelor necesare realizării conexiunilor pentru relaționarea subiectului cu alte subiecte pe criterii de similaritate și contrast, față de MoP și MoE stabiliți.

Pasul 4. Construcția vignetelor experimentale.

Pasul 5. Prelucrarea și confruntarea vignetelor experimentale după metoda jocului de război – „Wargaming” – folosită în arta operativă, specifică planificării operațiilor militare.

Pasul 6. Înscrierea rezultatelor și inițierea scenariilor după modelul scenariilor de amenințare, tipic domeniului protecției infrastructurilor critice.

Pasul 7. Elaborarea scenariilor și formularea predicțiilor cu privire la subiectul analizat, descris în pasul nr. 1.

Algoritmul de lucru prezentat în șapte pași nu este unul exclusivist, el poate fi îmbunătățit și adaptat la nevoile și anvergura subiectului analizat, corespunzător macro- sau micromediului. Consider deosebit de importantă utilizarea vignetelor ca instrument de modelare, predare și cercetare a comportamentului actorilor implicați într-o analiză de situație. În acest mod, apreciez îndeplinirea scopului de pregătire și formare a specialiștilor militari în rezolvarea problemelor generate de situații complexe, cum ar fi cele de criză, pe trei direcții de competențe: analist militar, planificator militar și factor decident militar, diferențiat, pe niveluri ale operației: tactic, operativ și strategic.

CONCLUZII ȘI PROPUNERI

Plecând de la premisa nevoii de identificare a substratului motivațional acțional, respectiv a comportamentului unui actor implicat într-o situație de criză sau de conflict militar, specialistul militar este solicitat să ofere soluții și să acționeze ferm și în timp scurt pentru îndeplinirea unei misiuni. De aceea, consider că identificarea viitorului sau a „*viitorurilor posibile*” este deosebit de importantă în previzionarea asupra unei situații de criză sau de materializare a unui

Arta operativă, împreună cu elementele de știință militară, constituie suportul formal și practic-aplicativ pentru rezolvarea unor situații complexe neprevăzute, cum ar fi criza sau războiul, iar acest lucru poate fi rezolvabil prin elaborarea scenariilor care să contribuie la prevenirea unei situații de criză sau de război.

eveniment negativ cu impact major societal – precum este războiul. Această metodă rezează una dintre cele mai mari provocări pentru specialiștii militari analiști, planificatori și factori decidenți, indiferent de nivelul de angajare: tactic, operativ sau strategic.

Arta operativă, împreună cu elementele de știință militară, constituie suportul formal și practic-aplicativ pentru rezolvarea unor situații complexe neprevăzute, cum ar fi criza sau războiul, iar acest lucru poate fi rezolvabil prin elaborarea scenariilor care să contribuie la prevenirea unei situații de criză sau de război. Afectarea iremediabilă a infrastructurilor critice, pierderile de vieți omenești și pagubele materiale considerabile, aflate în continuă creștere în spațiul statal ucrainean în urma agresiunii militare neprovocate și nejustificate a Federației Ruse împotriva Ucrainei, se constituie ca un reper puternic motivațional pentru identificarea soluțiilor pentru astfel de cazuri în viitor.

Răspunsurile la întrebările de genul: „Ce a determinat acțiunile Federației Ruse?”, „Putea fi prevenit acest conflict militar?” și „Cum urmează să se desfășoare acțiunile militare sau care sunt cele mai bune metode și tehnică de luptă pentru apărarea antiaeriană în Ucraina?” le consider răspunsuri multiple, care au legătură cu macro- și micromediul operațional și care pot fi legate de istoricul evenimentelor care au mai fost și sunt cunoscute și înregistrate în documentele vremii, iar acum în podcasturi. Sprijinit de sintagma „ce este a mai fost și ceea ce s-a întâmplat va mai fi”, atribui un rol important scenariilor ca instrument de planificare în acțiunile și operațiile militare, precum și în situațiile de criză pe care le poate parcurge oricare dintre domeniile societale PMESII.

O altă concluzie este legată de modul de comportament al unui actor statal în raporturile sale cu alți actori statali, în sensul în care motivația acestuia este rezultatul devenirii sale istorice ca o entitate distinctă. În acest context, am recomandat efectuarea unei „autopsii comportamentale” a unui actor statal pentru a înțelege substratul său motivațional, în speță Federația Rusă, iar punerea lui în coordonate de criterii sau indicatori de evaluare a situațiilor în care acesta le-a parcurs, MoP și MoE, constituie o minimă garanție și veridicitate a rezultatelor obținute.

În spațiul restâns al acestui articol, am adus în atenția specialiștilor și a celor interesați în sfera securității și a planificării acțiunilor militare, câteva aspecte cu privire la metodele de cercetare asupra mediului operațional complex bazat pe interacțiuni complicate ale domeniilor societale. În acest sens, am adăugat, ca parte a cercetării, „structura cognitivă” a unui actor statal angajat într-o situație de criză, în speță m-am referit la Federația Rusă. Unul dintre aspectele importante care se desprinde în urma celor prezentate constă în faptul că deciziile factorilor de putere pe plan internațional reprezintă rezultanta mai multor evenimente istorice, iar decodificarea substratului motivațional acțional poate fi realizată atât prin metoda de lucru a „echipei roșii”, cât și printr-o așa-numită „autopsie comportamentală”.

Propunerea mea constă în operaționalizarea lucrului cu vignete experimentale prin folosirea podcasturilor, după un algoritm în șapte pași. Acest algoritm poate fi suport în elaborarea scenariilor de amenințare, activitate care poate fi văzută ca o metodă de exploatare a lecțiilor identificate în urma conflictelor militare recente. Acest fapt este susținut de complexitatea acțiunilor de luptă generate de tehnologizarea spațiului de confruntare și de interacțiune a domeniilor societale într-o manieră dificil de descifrat, care necesită surse diverse de informații și echipe de prelucrare a datelor.

Consider că metoda vignetelor experimentale aplicată în elaborarea scenariilor de amenințare sprijină planificarea acțiunilor militare ca un rezultat pentru prevenirea și parcurgerea unor situații de criză sau de război. Acest mod de lucru se bazează pe ceea ce am numit „autopsie comportamentală” și care poate fi un suport tehnic conceptual pentru optimizarea procesului de învățare și formare a specialistului militar prin deschiderea de noi orizonturi asupra planificării acțiunilor militare ca interacțiuni ale componentei militare cu celelalte componente ale domeniilor societale.

În speranța că acest articol va intra în atenția atât a specialiștilor militari, cât și a celor din sfera securității societale, îmi exprim încrederea că „elaborarea scenariilor în planificarea acțiunilor militare pentru prevenirea unei situații de criză” rămâne un subiect deschis și inepuizabil.

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

Propunerea mea constă în operaționalizarea lucrului cu vignete experimentale prin folosirea podcasturilor, după un algoritm în șapte pași. Acest algoritm poate fi suport în elaborarea scenariilor de amenințare, activitate care poate fi văzută ca o metodă de exploatare a lecțiilor identificate în urma conflictelor militare recente.

BIBLIOGRAFIE:

1. Aguinis, H., Bradley, K.J. (2014). *Best practice recommendations for designing for implementing experimental vignette methodology studies*, <http://www.hermanaguinis.com> (pdf), <https://doi.org/10.1177/1094428114547952>, accesat la 12 septembrie 2022.
2. Andersen, L. (2011). *Podcasting, Cognitive Theory, and Really Simple Syndication: What is the Potential Impact When Used Together?* A se vedea discuții, statistici și profiluri de autor pe <https://www.researchgate.net/publication/266211176>, accesat la 22 septembrie 2022.
3. Angelelli, L., Maymir-Ducharme, F., Stapleton, D. *Improving Decision Making by Reducing Uncertainty in Complex Systems of Systems*, <https://www.sto.nato.int>, document PDF, file:///C:/Users/Daniel/Downloads/MP-MSG-143-15%20(1).pdf, accesat la 22 septembrie 2022.
4. Chiriac, O.R. *Towards an EU strategic culture: the challenge of reconciling national characters and a common eu security and defense policy in the Black Sea*, https://revista.unap.ro/index.php/XXI_CSSAS/article/view/1366, accesat la 22 septembrie 2022.
5. Godet, M. *The Art of Scenarios and Strategic Planning: Tools and Pitfalls*, <https://pdf4pro.com/view/the-art-of-scenarios-and-strategic-planning-tools-and-5646be.html>, accesat la 22 septembrie 2022.
6. Harris, S.M. (2019). *The Use of a Modified System Development Life Cycle (MSDLC) in a Sociological Environment to Improve Solution Validation*, https://mdsoar.org/bitstream/handle/11603/17664/Harris_2019.pdf?sequence=1&isAllowed=y, accesat la 22 septembrie 2022.
7. Jucan, S. (2022), https://www.hotnews.ro/stiri-razboi_ucraina-25947360-prima-lovitura-confirmata-blindatelor-gepard-primate-ucraina-din-germania.htm, accesat la 20 septembrie 2022.
8. Kodalle, T., Ormrod, D., Sample, C., Knight, S. (2020). *A General Theory of Influence in a DIME/PMESII/ASCOP/IRC2 Model*. În *Journal of Information Warfare*, vol. 19, nr. 2: 12-26, II-III. Yorktown, <https://www.jstor.org/stable/27033618>, accesat la 22 septembrie 2022.
9. Petrescu, D.-L. (2019). *Realizarea scenariilor militare între știință și artă*. București: Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei.
10. Potîrniche, M.T., Petrescu, D.-L. (2019). *Modalități de contracarare a amenințării hibride la adresa securității statelor*. București: Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”.
11. Stancu, M.-C., Ichimescu, C. (2020). „Joint Planning” – un concept provocator în mediul operațional contemporan. București: Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, pp. 76-79.
12. Webster, D., Looker, N., Russell, D., Liu L. & Xu, J. (2008). *An Ontology for Evaluation of Network Enabled Capability Architectures*, https://www.researchgate.net/publication/228714708_An_ontology_for_evaluation_of_network_enabled_capability_architectures, accesat la 22 septembrie 2022.

13. aljazeera (2022), <https://www.aljazeera.com/news/2022/12/19/drone-attack-target-critical-infrastructure-in-kyiv-officials>, accesat la 20 septembrie 2022.
14. Business & Management INK (2014), <https://www.socialsciencespace.com/2014/12/what-is-experimental-vignette-methodology/>, accesat la 9 ianuarie 2023.
15. KMW (2022), <https://www.kmweg.com/systems-products/tracked-vehicles/air-defence-systems/gepard-1-a2/>, accesat la 21 septembrie 2022.

